

RIGÓ ATTILA – MÁTRAI LÁSZLÓNÉ DR. ÓZSVÁRTH BABETT

A vagyonvisszaszerzés jogi és gyakorlati lehetőségei az Egyesült Királyságban és Németországban

A *Rendészeti Szemle* májusi számában már bemutattuk a magyarországi vagyonvisszaszerzés általános helyzetét. Ehhez kapcsolódva a *Nyomozási módszerek és technikák a vagyon felderítése során* címmel az Európai Unió Bizottsága bűnmegelőzési programja keretében megvalósuló középtávú (kétéves) projekten belül a magyar Vagyon-visszaszerzési Hivatalnak lehetősége nyílt, hogy részletekbe menően megismerje egyebek között az Egyesült Királyság és Németország jogi megoldásait és gyakorlati lehetőségeit ebben a témakörben.

Egyesült Királyság

Az Egyesült Királyságban a West Midlands-i Regionális Rendőrség Vagyonfelderítő Egységénél (Regional Asset Recovery Team; RART) tettünk szakmai látogatást. A következőkben összefoglaljuk az itt szerzett tapasztalatokat.

Az ország kilenc nagy régióra tagozódik, ötben létezik RART, ezek számát a későbbiekben bővíteni szeretnék. A nemzetközi kapcsolatokért a *Súlyos Szervezett Bűnözés Elleni Ügynökség* (Serious Organised Crime Agency; SOCA) mint a hivatalosan kijelölt nemzeti vagyon-visszaszerzési hivatal felelős.

A RART szervezete

A West Midlands-i RART személyi állományába 11 *rendőr tartozik*, továbbá három, nyugdíj mellett foglalkoztatott köztisztviselő. A rendőrök nem viselnek rendfokozatot, hanem a beosztásuk alapján differenciálódnak (*sergeant, inspector, chief inspector, superintendent*). Nagyon fontos, hogy a RART egységet a pénzügyi nyomozásban három *könyvelő* is segíti, a jogi kérdések tekintetében pedig három *jogász* ad tanácsot.

Az *adóhivaltól* (Tax Authority) és a *vám- és pénzügyőrségtől* (Her Majesty's Revenue and Customs) is egy-egy személyt delegáltak a RART-hoz, nekik hozzáférésük van az adó-, illetve vámadatokhoz, így a személyesen továbbított megkeresés alapján percek alatt hozzájuthatnak a szükséges információhoz.

A büntetőeljárás, illetve az utána következő elkobzási eljárás jogi mederben tartására, valamint szintén jogi tanácsok adására az ügyészségtől (*Criminal Prosecutor Service*) is delegáltak egy *ügyészt* a hivatalhoz, az ügyészség és a rendőrség közötti megállapodás alapján. Az előbbieket mellett azért is van kiemelt jelentősége a jelenlétének, mert a büntetőeljárás elrendelésénél, a biztosítási intézkedés, az elkobzási parancs esetében a bíróság részére elkészíti az előterjesztést, megadja az ügyészi engedélyeket, ezzel idő takarítható meg.

Mind a RART, mind a gazdaságvédelmi területen dolgozó személyi állomány, mind az ügyészek rendszeres továbbképzéseken vesznek részt.

Mindenekelőtt hangsúlyozni kell, hogy az Egyesült Királyságban a bűncselekményt vizsgáló büntetőeljárás és az annak jogerős befejezése utáni *elkobzási eljárás* (*confiscation procedure*) – ez *polgári* – teljesen elkülönül egymástól. Természetesen az alapeljárásban minden fellelhető vagyont próbálnak biztosítani, de a bűnösséget megállapító jogerős ítélet után a bíróság által kiadott úgynevezett elkobzási parancs (*confiscation order*) alapján indulhat meg a vagyon felderítésére összpontosító civil eljárás, amely az elkövető által a bűnöző életvitelhez kötődő vagyon elvonására szolgál úgy, hogy a bizonyítási teher a nyomozó hatóságról az elkövetőre hárul.

Hatáskörmegosztás az Egyesült Királyságban

Az Egyesült Királyság területén a hatáskör az elkövetett bűncselekmények súlyosságához, illetve az elkövetési értékhez, valamint a nemzetközi vonatkozáshoz igazodik, a következők szerint:

Az *első szinthez* (*level 1*) a kisebb súlyú bűncselekmények tartoznak (kisebb értékre elkövetett vagyon elleni bűncselekmények, egyszerű megítélésű ügyek), amelyeket a helyi rendőri szervek vizsgálnak. Ezek a szervek a magyar helyi, illetve Budapest esetében a kerületi kapitányságoknak felelnek meg. Ehhez a szinthez tartozik az úgynevezett *magisztrátusi bíróság* (*Magistrates' Court*).

A *második szinthez* (*level 2*) a súlyosabb bűncselekmények tartoznak, magasabb elkövetési értékkel, esetleg több kerület vagy város illetékességi területét érinti. Ehhez a szinthez tartoznak a RART egységei is. Ezen a szinten lehetséges, hogy az első szinttől átvegyenek ügyeket, illetőleg az első szint is küldhet vezetői döntés alapján, ha túlterheltek, vagy az ügy bonyolultsága indokolja. Az ügyek elbírálása ebben az esetben a *Koronabíróság* (*Crown Court*) hatáskörébe tartozik.

A *harmadik szint* (*level 3*) esetében a kiemelt rendőri szervek nyomoznak, amikor a súlyos bűncselekményeket szervezett formában követik el, esetleg

az egész Egyesült Királyság területét érinti, és nemzetközi vonatkozása is van. Tipikusan ilyen szerv a SOCA, amely ezen kívül a nemzetközi kapcsolattartásért is felelős. Ennél a szintnél a *Főbíróság (High Court)* jár el.

A büntetőeljárás (alapeljárás)

A bűncselekményeket felderítő büntetőeljárás mint alapeljárás – amelyet a *Rendőri bűnügyi bizonyítékokkal kapcsolatos törvény (Police Criminal Evidence Act)* alapján indítanak el – kifejezetten a bűncselekmény bizonyítására szolgál. A megindításhoz szükséges a bíróság engedélye, amelyet az ügyészség terjeszt elő. A büntetőeljárásban történik a bizonyítékok beszerzése, amivel magát a bűncselekményt támasztják alá. Meg kell jegyezni, hogy ebben az eljárásban is minden eszközzel igyekeznek biztosítani a bűncselekményből származó, valamint a fellelhető vagyont, amelynek majd az elkobzási eljárásban lesz jelentősége.

A pénzügyi, gazdasági és vagyoni elleni bűncselekményeken kívül más típusú bűncselekmények (például kábítószerrel visszaélés, emberölés) esetében is ügyelnek arra, hogy házkutatáskor ne kizárólag a bűncselekmény elkövetését bizonyító dolgokat foglalják le, hanem minden fellelhető okiratot (például bankszámlakivonatokat, számlát, ingó és ingatlan adásvételéről szóló szerződést, váltót, értékpapírokat), amelyek később bármilyen összefüggésbe hozhatók az elkövetővel. E bizonyítékok vonatkozásában a magyar büntetőeljárás rendelkezései szerinti *biztosítási intézkedéssel (restraint order)* biztosítják a vagyont, amelyet egyébként az elkobzási eljárásban is kiadhat a bíróság. A biztosítási intézkedés időben mindig megelőzi az elkövető őrizetbe vételét, illetve letartóztatását.

Általánosságban az alapeljárás két éven belül (többnyire fél év alatt) jogerős ítélettel zárul, amelynek keretében, a tárgyaláson a 12 tagú esküdtszék megállapítja az elkövető bűnösségét, illetőleg, ha nem találja megalapozottnak a felhozott bizonyítékokat, felmenti őt. A bűnösség megállapítása esetén ennek tényét az ítéletbe foglaló bíróság kiszabja a büntetést, majd különböző feltételek fennállása esetén az elkobzási paranccsal elrendeli magát az elkobzási eljárást.

Az elkobzási eljárás

Az elkobzási eljárás célja, hogy az elkövető bűnözői magatartásából (*criminal conduct*) származó vagyoni előnyt felfedje. Magára az eljárásra vonatkozó rendelkezéseket a vagyonszerzés területén mérőldkönek számító *bűn-*

cselekményből származó javakról szóló törvény (*Proceeds of Crime Act 2002*) tartalmazza, amely 2003-ban lépett hatályba. Kormányzati szinten fogalmazódott meg az az igény, hogy generális prevenciót alkalmazzanak a bűnismétlés megelőzése érdekében, és hogy a vagyont véglegesen elvonják az elkövetőtől, ezért a törvény alapjaiban változtatta meg a büntetőeljárások során alkalmazott bizonyítási szabályokat, mivel bizonyos tekintetben megfordította a bizonyítási terhet. A törvény nem kizárólag a bűnözőkre vonatkozik, ugyanis ügyvédek, könyvelők, bankárok éppúgy kerülhetnek olyan helyzetbe, hogy nekik kell bizonyítaniuk a jövedelmük legális eredetét.

A törvény értelmében a bűnöző magatartás szempontjából figyelembe kell venni az Egyesült Királyságon kívül elkövetett bűncselekményeket is, amelyek a hazai jog szerint is büntetendők (megegyezve a magyar Btk. területi és személyi hatályával).

A jogszabály szerint az elkövető bűnöző magatartásából eredő vagyoni előnynek minősül, amely a bűncselekmény elkövetéséből, illetve annak további értékesítéséből származik. Példával élve, ha valaki eltulajdonít egy ezer font értékű gépkocsit, majd eladja ötezer fontért, a vagyoni előnye összesen tizenötezer font.

Az elközbírási eljárás határideje két év, amely indokolt esetben meghosszabbítható, de általában fél év alatt szintén befejezik, tekintettel arra, hogy sokszor már a büntetőeljárásban meghozzák a bűnös vagyont biztosító intézkedéseket.

Az eljárás egy speciális formanyomtatvány (*application to refer*) kitöltésével indul, amely iránymutatásul szolgál az ügy előadójának. Az első rész röviden tartalmazza a tényállást, az előadót, illetve az ügyért felelős személyek nevét, az eljárás alá vont személyazonosító adatait, a nyomozásban ismertté vált lakcímet, a munkavállalással kapcsolatos dokumentumokat, az alapügyben ismertté vált pénzügyi információkat, például a zár alá vett vagyont, a lefoglalt készpénzt. A második részt már az ügy előadója tölti ki, és ez tartalmazza a konkrét pénzügyi analízist, ezen belül az esetleges legális jövedelemből származó pénzt, a közös háztartásban élők jövedelmi viszonyait, a banki információkat, a személyhez köthető gépjárművekkel kapcsolatos adatokat, valamint azt, hogy melyik hatóságot mikor keresték meg, valamint a kapott válasz eredményét.

Az eljárásban elsőként azokat az információkat szerzik be, amelyek kifejezetten a bűncselekmények bizonyítási tárgyául szolgálhatnak. Ezen túlmenően azonban egy általános kötelezettséget jelent, hogy a nyomozók a házkutatás során a pénzügyi információk felkutatásának dokumentálását is elvégezzék, úgy-

mint feljegyzések, bankszámlakivonatok, csekkfüzetek stb. összegyűjtése a későbbi sikeres elközbírási eljárás érdekében. Ezen túl fényképet készítenek a házról, a szobákról, a műszaki berendezésekről, márkás ruhákról. Lehetőség van a házkutatás fogyanatosításában részt vevő nyomozó megkeresésére, további információk beszerzése érdekében kérdések tehetők fel neki.

Lehetőség van az elítélt és egyéb érintett személyek kihallgatására, hogy nyilatkozzon a vagyonáról; a vallomást megtagadhatják, mindazonáltal a már felderített vagyonra vonatkozóan is megpróbálják őket nyilatkozatra bírni.

Bűnöző életmód

Az elközbírási eljárás fontos jogintézménye az úgynevezett *bűnöző életmód* (*criminal lifestyle*) vétele, amely azon az alapelven alapul, hogy bizonyos bűncselekmények elkövetése esetén azzal a feltételezéssel kell élni, hogy az elkövető minden vagyona bűncselekményből származik. A bűnözői életmód megállapításának három módja van:

Az *első* esetben a következő bűncselekmények *bármelyikének elkövetésével* az elkövető megvalósítja a bűnöző életmódot: kábítószerrel visszaélés, pénzmosás, terrorcselekmény, embercsempészet, fegyvercsempészet, pénzhamisítás, szerzői vagy szomszédos jogok megsértése, kerítés, üzletszerű kénjelgés elősegítése, kiskorú megrontása, zsarolás, valamint ezek kísérletei, illetve állam elleni összeesküvés kísérlete, felbujtása, elősegítése vagy biztosítása.

A *második* esetben az elkövető az *elmúlt hat évben* egy vagy több, bármilyen jellegű bűncselekményt követett el, és ebből *legalább ötezer font* vagyoni előnye származott.

A *harmadik* eset az *első* kettő kombinációja, amely szerint az elkövető négy vagy annál több bűncselekményt követett el, amelyből legalább ötezer font vagyoni előnynek kellett származnia. További fontos feltétel, hogy a minimum négy bűncselekményt egy eljárásban bírálják el.

A bírói vélelem (feltételezés, assumption)

Szintén az elközbírási eljárás fontos tartalmi eleme a bírói vélelem, amikor a bíróság úgy dönt, hogy az elkövető bűnöző életmódot folytat. A bíró négyfajta feltételezéssel élhet – ügyészi előterjesztés alapján – annak érdekében, hogy eldöntse, az elkövető bűnöző magatartást tanúsított-e, ha pedig erről határoz, megállapítja az ebből származó vagyoni előny nagyságát. Hozzá kell

tenni, hogy a vélelmeffajtaát nem alkalmazzaák, ha azt a bírósáa helytelennek ítélné, vagy súlyos mérvű igazságtalanságot jelentene. A vélelmek esetei a következők:

1. Az első esetben a büntetőeljárás alatt az elfogatóparancs kibocsátásának, illetve a vádemelés első napjától visszamenőleg számított hat év alatt szerzett minden vagyontárgyat úgy tekint a bíróság, hogy bűncselekményből kellett származnia.
2. A második esetben a jogerős elítélés napjától számítva az elkövető által megszerzett, illetve rendelkezésre álló minden vagyontárgyáról azt kell feltételezni, hogy bűnös életvitelből származik.
3. A harmadik feltételezésnél a 2. pontban meghatározott nap után felmerülő mindenfajta kiadásról (például nyaralás, megélhetési túlköltekezések) azt feltételezi a bíróság, hogy bűncselekményből származik.
4. A negyedik esetben a bíróság azzal a feltevéssel él, hogy az elkövető vagyontárgyával kapcsolatos járulékos költségek (például fűtés, fenntartás), illetve például az ingatlan bérbeadásából származó bevétel bűnös vagyonnak tekintendő. A bíróság egyébiránt a visszaszerezhető és a rendelkezésre álló összegekkel számol.

Amikor a bíróság megállapította a vagyoni előny nagyságát, elrendeli annak az elkövető részéről történő befizetését. A törvény erre a jogerős elítélés után hat hónapos határidőt állapít meg. Gyakran előfordul, hogy az elkövető a hat hónapon belül nem tudja a meghatározott összegű pénzt befizetni, mert az adott vagyontárgy már nincs meg, az ellenértéket pedig felélte, vagy azt – ingatlan esetében – közeli hozzátartozója nevére íratta. Érdekes, hogy a vagyon felélése, illetve átiratása nem mentesíti az elkövetőt a pénzbefizetés kötelezettsége alól, ekkor a bíróság a jogerős ítélettel kiszabott büntetéshez halmozottan megállapítja az adott, elmaradt pénzösszeghez meghatározott szabadságvesztést, amely akár tíz év is lehet.

Az ellenkező bizonyítás természetesen lehetséges, de az elkövetőnek kell bizonyítania, hogy az adott vagyon vagy vagyontárgyak legális forrásból származnak. Felmerül kérdésként, hogy ha az elkövetőt előzetes letartóztatásba helyezték, hogyan szerzi meg a szükséges igazolásokat. Ilyenkor a védőjén keresztül tartja a kapcsolatot a hozzátartozóival, és magát a védőt is megbízza, hogy járjon el helyette, és a dokumentumokat gyűjtse össze.

Nagyon fontosnak tartjuk hangsúlyozni, hogy a vagyonfelderítésben érdekeltté tették a résztvevő igazságügyi és rendészeti szerveket, tekintettel arra, hogy a véglegesen *elkobzott vagyon részben visszaáramlik* hozzájuk. Fő sza-

bály szerint a vagyon értékének felével a kormányzat rendelkezik, a másik fele egyharmad-egyharmad-egyharmad arányban megoszlik az ügyben eljáró bíróság, ügyészség és rendőrség között. Hozzá kell tenni, hogy készpénz esetén a rendőrséget megillető hányad ötven százalék.

Németország

Ettől eltérő jogi lehetőségeket ismerhettünk meg a projekt keretén belül Németországban. Elmondható, hogy évek óta tartó hosszú fejlődési folyamat nyomán szintén hatékony jogi és gyakorlati rendszert sikerült kialakítani.

Németország 16 szövetségi tartományból áll, minden tartományban ugyanazok a szövetségi büntetőjogi és büntetőeljárás-jogi jogszabályok érvényesülnek, a vagyoni kényszerintézkedésekhez bírói engedély kell, de a vagyonfelderítés vonatkozásában az igazságszolgáltatási (ügyészségi, bírói) alkalmazás eltérő.

A 2007/845/IB számú tanácsi határozat értelmében létrehozandó nemzeti vagyon-visszaszerzési hivatalt minden tartományban kijelölték, és ezek egymással, illetve a külföldi partnerszervekkel is kölcsönösen cserélhetnek információt.

A nyomozások folyamán *két bűncselekményt* emeltek ki, amelynek a vagyonfelderítés miatt külön jelentősége van. Az egyik a kábítószer-kereskedelem, a másik a csalás.

A csalás esetén mindig van sértett, a bíróság pedig az eljárásban nem az állam, hanem az áldozat javára foglalja le a bűnös vagyont. Hangsúlyozták, hogy egy bank ellen elkövetett milliós nagyságrendű csalás és egy állampolgár ellen elkövetett kis értékű utcai rablás azonos tekintet alá esik, illetve vagyonvisszaszerzést – a szűkös kapacitása miatt – utóbbi esetben indítanak. Ennek oka, hogy számukra a legfontosabb az állampolgároknak a rendőrségbe vetett bizalmának megszerzése és fenntartása, a szubjektív biztonságérzet növelése.

Lefoglalás

A *lefoglaláskor* a bíróság akkor dönt a vagyon elvonásáról, ha jogellenes cselekedetről van szó, ismert az elkövető, és az elkövetésből illegális vagyon származik. A vagyon elvonásánál érdekes módon a polgári jog szabályait alkalmazzák, és tulajdonképpen egy közigazgatási eljárásban egy közigazgatási bíró dönt a vagyon sorsáról.

A vagyon vonatkozásában megkülönböztetik a bruttó és nettó jövedelmet. Régebben az elkövető leírhatta, visszaigényelhetette azokat az igazolható költségeit, amelyeket a bűnösen szerzett vagyonból költött (*nettó jövedelem*). A jelenlegi joggyakorlat alapján azonban semmilyen költség nem számolható el, tehát az elkövetőtől elvonható valamennyi vagyont lefoglalják (*bruttó jövedelem*).

Hozzá kell tenni azonban, hogy például egy gazdasági társaságot érintő lefoglaláskor mindig mérlegelni kell, hogy az nem lehetetlenít-e el annak működését, gondolva az ott dolgozó, a bűncselekmény elkövetésében nem érintett személyekre. Ilyen esetben – ha ez lehetséges – valamilyen más vagyont kell találniuk.

A lefoglalás szabályait tovább árnyalja, hogy a szerencse-, illetve nyere-menýjáték során szerzett pénzt nem lehet elvonni.

Ezen kívül, amennyiben az elkövető legális jogügylet (például szerződés) alapján a jóhiszemű harmadik személynek mint jogosultnak szolgáltat pénzt, a harmadik személytől nem lehet lefoglalni. Természetesen nem lehet alkalmazni ezt a szabályt, ha a harmadik személy tudott arról, hogy a pénz bűncselekményből származott.

Előfordul az is, hogy a bűncselekményből származó dolgot nem találják, vagy készpénz esetén nem tudják megkülönböztetni a legális és illegális eredetű vagyont. Ilyenkor a pénz helyébe lépő tárgyat, illetve a tárgy értékének megfelelő értéket vonják el. Ebben az esetben csak azt kell bizonyítani a rendőrségnek, hogy a tárgy az elkövetőé, és hogy ő követte el a bűncselekményt.

Nyomozástaktikai szempontból mindig igyekeznek olyan dolgokat is lefoglalni – még akkor is, ha az lényeges értékkel nem bír –, amelyekhez lelkiileg kötődik az elkövető, hogy ezzel is törekedjenek a pszichikai megtörésére.

A német rendőrségi törvény 43. §-a felsorolja azokat az eseteket, amikor le lehet foglalni (biztosítani) az intézkedés során megtalált értéket. A lefoglalásra akkor van lehetőség, ha

- veszély elhárítása a cél,
- ezzel a tulajdonost kártól vagy veszteségtől lehet megóvni, vagy
- veszélyes anyagok, eszközök vannak az érintett birtokában.

A jogintézmény lényege, hogy a rendőri intézkedés során, az előbbi indokok alapján lefoglalt értékeket három napig tudja magánál tartani a rendőrség, de amennyiben ennyi idő nem lenne elegendő annak megállapítására, hogy a lefoglalt dolog jogszerű forrásból származik-e, abban az esetben a közigazgatási bíróság harminc napra elrendelheti a dolog lefoglalását.

A 43. § (1) bekezdésében meghatározott veszélyen minden olyan esetet értenek, amely a közrendet, közbiztonságot veszélyeztetheti, vagy amely vagyonban bekövetkező kárhoz vezet, illetve arra utal. Például, ha az intézkedő rendőr azt tapasztalja, hogy a gépjármű vezetője ittas, akkor lefoglalhatja a kulcsokat, hogy kizárja a további károkozás lehetőségét, vagy ha a rendőr azt tapasztalja, hogy egy autót nem zártak be, akkor azt a lopás vagy egyéb bűncselekmény megakadályozása céljából lefoglalhatja.

A német gyakorlatban a bűncselekmények nyomozása és a lefoglalás során a károsultak kárpótlását tekintik elsődleges szempontnak.

Ha a sértett ismert, az ügyészség elrendelheti a *vagyontárgyak előzetes biztosítását*, hogy abból megfelelő módon kárpótolhassa az áldozatokat, de ezzel a lehetőséggel saját bevallásuk szerint nem élnek elég gyakran. Amennyiben nincs közvetlen sértett, a lefoglalt vagyonból a nyomozást végző rendőrség közvetlenül nem kap pénzt, hanem az a tartományi költségvetésbe kerül. Szövetségi hivatalok esetében a lefoglalt vagyon a szövetségi köztársaság büdzséjébe áramlik.

Ami a lefoglalt készpénzt illeti, azokat egy a bíróság által vezetett számlára kell befizetni. Amennyiben az elkövetőt elítélik, a pénzt egy másik számlára könyvelik el. Az elkövető felmentésekor a pénzt visszakapja, a zárolás alatti kamatokért pedig perelhet, mivel az automatikusan nem jár neki. A lefoglalt vagyonból a rendőrség nem részesül, egyes lefoglalt dolgokat (például gépjármű) azonban használhat.

Becslés

A becslés (*die Schätzung*) jogintézményét abban az esetben lehet alkalmazni, ha ismerik az elkövetőt és meghatározták azt a bűncselekményt, amelyből a vagyon származott. Ekkor egy úgynevezett veszélyeztetési prognózist kell adni, amely alapján meg kell becsülni azt a vagyont, amely a bűnös tevékenységből minimálisan származhatott, tekintet nélkül arra, hogy ténylegesen fellették-e. Ennek megértéséhez egy jogesetet hoztak fel: egy éjszakai bárt üzemeltető elkövető prostitúcióval is foglalkozott, és kb. egy hónapon keresztül megbecsülték, hogy átlagosan mennyi vendég járt a bárba, mennyi időt tartózkodtak ott, hányan vették igénybe a prostituáltak szolgáltatásait. Ezen adatok birtokában pedig megbecsülték, hogy az elmúlt öt évben mennyi volt az a legkevesebb bevétel, amennyit a bűncselekmények elkövetésekor megszerzett, ezt az összeget pedig meg kellett fizetnie.

Bizonyos becslések megkönnyítéséhez táblázatokat adnak ki, a becslésnek pedig valósnak, követhetőnek kell lennie.

További terhet jelent az elkövetőnek, hogy a bűncselekményből származó jövedelem után adófizetési kötelezettséget is megállapítanak.

Az adónyomozás mellett elrendelhető az úgynevezett *kiegészítő vizsgálat*, amely egy adminisztratív eljárás, de ez idő alatt hatékonyabban tudják biztosítani a vagyont (ingó, ingatlan). Igaz, hogy nekik is vannak tárolási nehézségeik (például gépjármű).

Kiterjesztett vagyonek Kobzás

Abban az esetben, ha az elkövetőnek nincs jövedelme, bejelentett munkahelye, nem tudja igazolni, hogy örökölt, a házkutatás idején felkutatott mindenemű vagyontárgyat le lehet foglalni.

Ekkor a rendőrség javaslatot tesz a közigazgatási – nem büntető! – bíróságnak, hogy az említett körülmények miatt feltételezik a fellelt vagyon bűncselekményből származását. Tehát a nyomozó hatóság egyfajta vélelemmel él az elkövető illetően, e szerint bűnözésből tartja fenn magát (haszonlóan az angol bűnöző életmódhoz), és ellenkező bizonyításig a vagyont lefoglalják, majd végleg elvonják.

E jogintézményhez azt is hozzáfűzték, hogy minden tartományban létezik ugyan ez az intézmény, de alkalmazása tartományonként különböző. Berlinben például a nyomozó hatóságnak még nem sikerült így vagyont elvonnia, de más tartományok sikeresen élnek ezzel az eszközzel.

Integrált pénzügyi nyomozások

Egyes tartományok vagyon-visszaszerzési hivatalai úgynevezett *integrált pénzügyi nyomozásokat* folytatnak, amelyek alapján a bűncselekmény beazonosításától kezdve a bizonyítékok beszerzésén keresztül a vagyon lefoglalásáig terjed az eljárás. A vagyon-visszaszerzési hivatalok tevékenységi köre a következőkből épül fel:

- a) szervezett bűnözői hálózatok beazonosítása;
- b) a bűncselekmény bizonyításához szükséges bizonyítékok felkutatása;
- c) a bűncselekményből származó vagyon felkutatása, beazonosítása és lefoglalása;
- d) a regionális rendőri szervek szakmai támogatása, tanácsadás;

- e) taktikai, nyomozati módszerek összegyűjtése, elemzése és a többi rendőri szervvel való megosztása;
- f) továbbképző tanfolyamok szervezése, lebonyolítása;
- g) a kifejezetten a vagyonfelkutatáshoz kifejlesztett számítógépes program (*Abschöpfer Archiv*: lefoglalási archívum) továbbfejlesztése és karbantartása; ebben minták, formanyomtatványok is szerepelnek.

Internetes értékesítés

Németországban két *internetes platform* – az előbbi a vám- és pénzügyőrség, az utóbbit az igazságügyi minisztérium üzemelteti – is működik, ahol a lefoglalt vagyontárgyakat árverezik. Beletartoznak a preventív vagyonelkobzás során elvont vagyontárgyak is. Ezzel a megoldással felgyorsíthatják az értékesítés folyamatát, megkönnyítve ezzel a vagyonkezelés okozta nehézségeket, amelyek abból adódnak, hogy a lefoglalt vagyon romlandó, vagy tárolása aránytalan költséggel jár, illetve a tárolás értékcsökkenéshez vezet.

Konklúzió

Az angol kollégák összességében nagyon impresszív és hatékony rendszert mutattak be, és bár az eltérő jogrendszer másfajta lehetőségeket nyújt, mégis érdemes elgondolkozni némely jogi (például az elkobzott vagyon visszaáramoltatása a rendőrség részére) és gyakorlati (már a házkutatáskor is figyelnek a vagyon felkutatására) példa átvételén.

Az elkobzott vagyon visszaáramoltatása mindenképpen ösztönző jellegű a vagyonfelderítésben részt vevő szervek számára, hiszen abból lehet a munkavégzéshez szükséges eszközöket megvásárolni, például korszerűsíteni a számítógépes rendszert, a gépjárműparkot. Magyarországon jelenleg erre nincs lehetőség, de úgy véljük, hogy hasonlóan ösztönző jellegű lenne ennek bevezetése. Nálunk jelenleg az sem gyakorlat, hogy például kábítószerrel összefüggő házkutatás során a banki átutalások, megtakarítások dokumentációit is keressék a nyomozók, illetve hogy a nyomozáskor megtörténjen a nagy értékű gépjárművek vagy akár luxus kozmetikai cikkek vagy ruházat dokumentálása.

Azt gondoljuk, hogy a kontinentális jogi hagyományokon alapuló német jogi megoldások könnyebben átvehetők, jobban közelítenek a magyar büntetőjogi szabályozási rendszerhez. Jelenleg is már több azonosság felfedezhető

a vagyon-visszaszerzési lehetőségeken belül, elsősorban ami a jogi szabályozást illeti – például az elkobzásra vonatkozó rendelkezések szinte teljes egészében azonosak –, gyakorlati téren azonban ezeket a lehetőségeket a német kollégák sokkal jobban alkalmazzák és hasznosítják.

Az egyértelmű, hogy a bizonyítási teher megfordítása – amely mindkét ország példájában látható volt – alapvető és megkerülhetetlen a vagyonvisszaszerzés hatékonyságához. Magyarországon jelenleg egyetlen esetben van a bizonyítási teher megfordítására lehetőség a büntető törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény 77/B § (1) bekezdés b) pontja, valamint a (4) bekezdés alapján, azaz amennyiben a vagyonelkobzást arra a vagyontárgyra rendelik el, amelyet az elkövető a bűnszervezetben való részvétele ideje alatt szerzett. Távolati célként megfogalmazható, hogy az angol példához hasonlóan minden egyes esetben, amikor vagyonelkobzás elrendelésére kerül sor, forduljon meg a bizonyítási teher.

Az is nyilvánvaló, hogy a meglehetősen szigorú szankciórendszer és a felderítési gyakorlat tudatosságának erősítése és a jogszabályok maradéktalan alkalmazása terén mindkét ország gyakorlata példaértékű számunkra. Mindkét országban nagy hangsúlyt helyeznek a képzésekre és továbbképzésekre, nemcsak rendőri, hanem ügyészi és bírói szinten is, illetve a gyakorlati tapasztalatokat is rendszeresen megosztják egymással a különböző fórumokon. Különösen hangsúlyozzák, hogy a rendőri munkán belül ez egy speciális, elkülönült terület, ahol ennek megfelelő tudásra van szükség, és ehhez igazodva Angliában például ezt ügyészi szinten is érvényesítik, így napi kapcsolatban, sőt egy irodában dolgozik a vagyonfelderítéssel foglalkozó nyomozó és ügyész. A szigorú szankciórendszernek az az alapvető feladata, hogy az elkövetőnek „ne érje meg” bűncselekményeket elkövetni, ne lehessen bűncselekmények elkövetéséből vagyontárgyat felhalmozni, elrejtetni.

Mindkét országban nagyon jó az együttműködés a különböző rendőri szervek és szintek között, és felismerték, hogy az adó- és a vámhivatallal való együttműködés elengedhetetlen az eredményességhez. Magyarországról ez sajnos nem mondható el, ami részben a jogi szabályozásra vezethető vissza, például az adótitokra vonatkozó szabályok esetében.

Magyarország esetében elmondható, hogy ezt a speciális területet és a jogi lehetőséget nem használják megfelelően a gyakorlatban, ezt támasztja alá a vagyonvisszaszerzés igen alacsony statisztikai aránya, holott már a szabályok szélesebb körű alkalmazásával nagymértékben növelhető lenne a hatékonyság.

A későbbiekben a munkánk során felmerülő hazai jogi és gyakorlati nehézségeket és azok megoldási javaslatait ismertetjük.